

Advies stekende insecten Park Lingezege: deelgebied Het Waterrijk

Piet F.M. Verdonschot & Anna Besse-Lototskaya
Alterra Wageningen UR, Zoetwaterecologie
Wageningen
piet.verdonschot@wur.nl, anna.besse@wur.nl

Inleiding

Park Lingezege is een regionaal landschapspark in aanleg tussen Arnhem-Zuid, Elst, Bommel en Nijmegen-Noord. De Provincie Gelderland ontwikkelt dit Park samen met de gemeenten Arnhem, Lingewaard, Nijmegen en Overbetuwe, de Stadsregio Arnhem Nijmegen, Staatsbosbeheer, Waterschap Rivierenland, ministerie van LNV, Dienst Landelijk Gebied en Landinrichtingscommissie Over-Betuwe Oost.

Het Park wordt in twee fasen ingericht en wil ruimte bieden aan mens, water, landbouw en natuur. In Park Lingezege zijn vijf deelgebieden onderscheiden; 1. De Park, 2. Het Waterrijk, 3. Het Landbouwland, 4. De Buitens en 5. De Woerd.

Eén van de nog niet volledig beantwoorde vragen bij de inrichting van het Park Lingezege betreft de mogelijke effecten van toegenomen overlast van stekende insecten als gevolg van de vernattingsopgaven.

In deelgebied Het Waterrijk gaat water centraal staan (waterberging, waterrecreatie en natte natuur). Tijdens de aanloop naar de inrichtingsschets zijn verschillende activiteiten ondernomen om overlast van stekende insecten te beperken:

1. Voorlichtingsavond voor de ontwerpers en bewoners (06-12-2010).

Tijdens de voorlichting is een risicoanalyse op het ontwerp voor Het Waterrijk gepresenteerd. De risicovolle potentiële broedplaatsen bleken brede sloten met natuurvriendelijke oevers, de waterberging, het rietmoeras, het grasmaeras/nat grasland, de moerasbos rietkragen en in mindere mate de moerasoevers langs de Linge. Deze informatie is vervolgens bij het opstellen van de inrichtingsschets gebruikt.

2. Specifiek op stekende insecten gericht overleg met ontwerpers (26-01-2011)

Tijdens deze sessie is aanvullend advies gegeven t.b.v. de inrichtingsschets.

3. Tussentijds schriftelijk advies op de inrichtingsschets in wording

Dit advies heeft geleid tot het opstellen van stelregels.

4. Specifiek op stekende insecten gericht overleg met ontwerpers (21-02-2011)

Tijdens dit overleg zijn de stelregels voor het gebied aangescherpt.

Dit advies vormt de afronding van het proces om de mogelijke overlast van stekende insecten tijdens en na de toekomstige inrichting van Het Waterrijk te minimaliseren.

Doelstelling

Het doel van deze notitie is het in beeld brengen van het risico op overlast door stekende insecten in Park Lingezege, deelgebied Het Waterrijk van ieder van de nieuwe (natte) landschapselementen zoals beschreven in de inrichtingsschets (in muggennotitie versie 02-03-2011) en waar nodig het aangegeven van aanvullende inrichtings- en beheermaatregelen.

Vraagstelling

Twee kernvragen zijn van belang met het oog op de toekomstige situatie met betrekking tot stekende insecten:

1. Is er kans dat de aantallen stekende insecten toenemen in de toekomstige landschapselementen zoals die beschreven zijn in de inrichtingsschets van Het Waterrijk?
2. En zo ja, welke aanvullende inrichtings- en beheermaatregelen zijn in beeld om overlast van stekende insecten te minimaliseren?

Evaluatie inrichtingsvisie en advies

Vooraf wordt opgemerkt dat wanneer een gebied vernat wordt er plaatselijk in het gebied altijd meer kans ontstaat op het optreden van stekende insecten. Echter de processen van inrichting en beheer kunnen deze mogelijke overlast sterk beperken en t.a.v. bewoning in de omgeving minimaliseren.

Het advies is opgebouwd uit drie onderdelen:

1. Stelregels
2. Landschapselementen
3. Ruimtelijke configuratie

Stelregels

In de inrichtingsschets van Het Waterrijk zijn vijf stelregels opgenomen die als uitgangspunten golden bij het opstellen van de inrichtingsvisie:

1. Voorkom stilstaand water (waterlopen staan in open verbinding en hebben diepte; oevers lopen flauw af; percelen staan bol en lopen al dan niet via begreppeling af)
2. Beperk de overgang tussen nat en droog (rietland alleen droog in de late zomer; waterberging vindt alleen plaats op permanent water, extreme situaties worden op land geborgen maar zo snel mogelijk weer afgevoerd)
3. Houdt volwassen insecten op afstand (open (water/grasland) gebied over een afstand van 80-100 m tussen woningen en natte natuur; in gebied zelf plekken met natte bossen en bosschages)
4. Zorg voor een goede waterkwaliteit (vasthouden schoon regenwater en doorlaat schoon grondwater; peilfluctuaties; inlaat Linge water)
5. Voer een gericht beheer (begraasde terreinen worden vlak gehouden; watergangen en greppels worden regelmatig geschoond)

Advies bij de stelregels:

De stelregels zijn juist en dragen op hoofdlijnen bij aan het beperken van mogelijke overlast. Echter naast de hoofdlijnen zijn ook de details van belang die bij de uitvoering en het beheer in de toekomst in acht moeten worden genomen. T.a.v. ieder stelregel volgen hierna meer gedetailleerde aanvullingen:

Bij stelregel 1 wordt toegevoegd dat ook in de verre toekomst het beheer zodanig dient te blijven dat door verlanding en verruiging niet alsnog veel tijdelijk moeras/plas situaties ontstaan.

Bij stelregel 2 geldt dat de extreme berging en de droogval in de late zomer niet gepaard mag gaan met of gevolgd mag worden door wisselende natte en droge weersperiodes. In

dien dit wel het geval is dan dienen met het opzetten van het peil gebieden extra vernat te worden.

Stelregel 3 geldt alleen voor stekende insecten die slecht vliegen.

Bij stelregel 4 wordt opgemerkt dat peilfluctuaties zoveel mogelijk dienen te worden beperkt. Tevens dient er rekening mee te worden gehouden dat inlaat vanuit de Linge voorsnog tot voedselverrijking (flab, verzuuring) leidt, hetgeen zoveel mogelijk moet worden vermeden.

Bij stelregel 5 wordt aanbevolen zeer natte gronden, greppels en oevers buiten begrazing te houden.

Landschapselementen

Droge landschapselementen zijn in deze notitie buiten beschouwing gelaten. De vanuit oogpunt van problematiek met stekende insecten belangrijke landschapselementen zijn:

1. Grasland: Het peil blijft 65-70 cm onder maaivelden geen grondwerk. Deze relatief droge graslanden leveren geen risico's van betekenis.
2. Rietmoeras: Met 0-30 cm water op maaiveld. Rietmoerassen leveren een bijdrage aan het risico's.
3. Nat bos: Met voeten in water. Nat bos met voeten in het water is zeer risicovol.
4. Natuurvriendelijke oevers: Langs de Linge en zone langs de Huissense Zeeg. Natuurvriendelijke oevers leveren een beperkt risico.
5. Waterloop met bergingsfunctie: (Huissense Zeeg) Het bergen van water op water levert geen risico, het bergen op land levert risico.
6. Overige waterlopen: In onderhouden waterlopen treedt geen risico op.

Advies bij de Landschapselementen

1. Grasland:
 - Er dient met peilbeheer wel te worden voorkomen dat de waterstand dichterbij maaiveld komt, zoals bij laagten of te hoge peilen.
 - Indien de bodem omgewerkt wordt moet worden voorkomen dat er ook relatief veel organisch materiaal in aanwezig.
 - Bij hogere grondwaterstand dient niet te worden beweid.
2. Rietmoeras:
 - Het rietmoeras mag zo min mogelijk tijdelijk droog vallen (bij voorkeur permanent nat).
 - Bij tijdelijke peildaling kan water worden ingelaten of opgezet.
 - De oeverlengte van het rietmoeras dient te worden beperkt; het voorkomen van veel bulten en slenken.
3. Nat bos:.

- Nat bos dient op voldoende afstand van bewoning te liggen.
 - Barrières tussen nat bos en bewoning niet laten verruigen.
4. Natuurvriendelijke oevers:
 - Voorkom een horizontaal, vlak profiel, zoals in het plan aangegeven dient vrij afstroming ook op termijn te worden gewaarborgd..
 - Voorkom verruiging van de oever.
 - Voorkom overspoelen met voedselrijk water.
 - Pleeg regelmatig onderhoud.
 5. Waterloop met bergingsfunctie:
 - Zorg bij bergen op land voor vrije afstroming zonder restwateren.
 - Voorkom verruiging.
 - Voorkom overspoelen met voedselrijk water.
 - Pleeg regelmatig onderhoud.
 6. Overige waterlopen:
 - Voorkom te sterke voedselverrijking van het water.

Ruimtelijke configuratie

In het gebied zijn tussen de natte bossen en woningen barrières voorzien. Deze barrières zijn afdoende en minimaliseren het risico. Afstanden tussen woningen en andere landschapselementen zijn in Het Waterrijk niet aan de orde, mits alle detailadviezen meegenomen gaan worden.

Naast de configuratie speelt het totale oppervlak aan landschapselementen met risico (hetgeen afhangt van de toestand van betreffend element) een belangrijke rol. In het plan zijn risico dragende landschapselementen wat betreft oppervlak + ligging zodanig dat het risico hierdoor sterk is afgenomen.

Advies bij de Ruimtelijke configuratie

Indien alsnog bij andere landschapselementen problemen ontstaan (denk hierbij aan te natte graslanden met vaak plas-dras omstandigheid of aan rietlanden die wisselen in droog-nat situatie) dan is een barrière van 140-200 m pas effectief.

In sommige gevallen bieden barrières een deel van de oplossing, maar kunnen deze ondersteund worden met in het gebied gelegen bosschages.

Conclusies

Wanneer een gebied vernat wordt ontstaat er (plaatselijk) altijd meer kans op het optreden van stekende insecten. In de inrichtingsschets zijn aanpassingen gepleegd aan de inrichting deze mogelijke overlast zoveel mogelijk te beperken en t.a.v. bewoning in de omgeving te minimaliseren. Hiertoe is door Alterra op verschillende momenten advies ingebracht.

De uiteindelijke opgestelde en toegepaste stelregels zijn juist en dragen op hoofdlijnen bij aan het beperken van mogelijke overlast. Echter naast de hoofdlijnen zijn ook details van belang die bij straks bij de realisatie en het beheer in acht moeten worden genomen.

De te realiseren landschapselementen leveren in de voorgestelde inrichting geen tot beperkt risico op, behalve rietmoeras en nat bos. Voor rietmoeras zijn extra maatregelen benoemd om het risico te beperken. Bij het nat bos zijn in de inrichting voldoende afstanden t.o.v. woningen beoogd waardoor geen overlast verwacht wordt.

Naast de hoofdlijnen van de inrichting en configuratie van de landschapselementen zijn ook de details van belang die bij straks bij de realisatie en het beheer in acht moeten worden genomen. Dit betreft belangrijke aanvullingen t.a.v.:

- de preciese inrichting tijdens de uitvoeringsfase
- het toekomstige beheer, vooral het peilbeheer
- de monitoring van stekende insecten in de ontwikkelingsfase (de eerste 3-5 jaar na aanleg)

In deze notitie zijn hiertoe een aantal aanbevelingen opgenomen.